

ZŁOTY WIEK

1500-1650

WŁADCY:

❧ ZYGMUNT STARY

❧ ZYGMUNT AUGUST

❧ ANNA JAGIELLONKA – STEFAN BATORY

CECHY KULTURY

- ❧ Renesansowi węgierskiemu mecenasował Władysław Jagiellończyk król Węgier i Czech, na którego dworze przebywał w młodości Zygmunt I.
- ❧ Zygmunt I Stary sprowadził z Węgier artystów włoskich, zapoczątkował tym samym renesans w Polsce w sztukach plastycznych.
- ❧ Ożenek Zygmunta I z Boną Sforza (1518) wznowiły wpływy włoskiego renesansu.
- ❧ Kultura w XV w. miała bardzo różnorodne oblicze, przenikały ją prądy humanistyczne w literaturze i nauce w sztuce zaś, panował późny gotyk: powstawały dzieła bizantyjsko – ruskie (polichromia kaplicy Kazimierza Jagiellończyka na Wawelu).
- ❧ Również przeżywa rozkwit literatura, muzyka, nauka.
- ❧ Mecenat był przede wszystkim królewskim ale i też magnacki i wyższego duchowieństwa oraz bogatego mieszczaństwa.
- ❧ Polacy rzadko i niechętnie udawali się w podróże artystyczne po Europie.
- ❧ Nie było szkolnictwa artystycznego.
- ❧ Bardzo długo utrzymywała się średniowieczna organizacja cechowa.
- ❧ Największe osiągnięcia w Polsce miał renesans w architekturze, słabiej rzeźba a najslabiej malarstwo.

WYDARZENIA I LUDZIE

- ❧ Działalność Jana Zamoyskiego jako założyciela Zamościa oraz mecenasa kultury
- ❧ Działalność naukowa Mikołaja Kopernika
- ❧ Tworzą poeci: Mikołaj Rej, Jan Kochanowski
- ❧ Rozwój publicystyki: Andrzej Frycz Modrzewski

Styl renesansowy dotarł do Polski kilkoma drogami.

- ❧ "szlak toskański" - budowle realizowane przez architektów italskich w wyniku inicjatywy polskiego dworu królewskiego,
- ❧ "szlak niderlandzki" - prowadzący z Niderlandów do Gdańska
- ❧ "szlak komaskowski" - prowadzący przez Czechy i Niemcy na Śląsk i do Wielkopolski.

ARCHITEKTURA

W architekturze polskiej renesans dzieli się na trzy okresy:

- ✧ okres I - 1500 - 1545, nazywany także włoskim; powstające obiekty są zazwyczaj dziełem włoskich artystów pochodzących przede wszystkim z Florencji
- ✧ okres II - 1545 - 1575, czas upowszechnienia stylu, początki manieryzmu i uleganie wpływom niderlandzkim
- ✧ okres III - 1575 - 1640, manieryzm, pojawienie się elementów baroku

I OKRES

Przebudowa zamku wawelskiego - 1502-1536

ARCHITEKCI WAWELU

✧ FRANCISZEK FLORENTCZYK

1502-1516

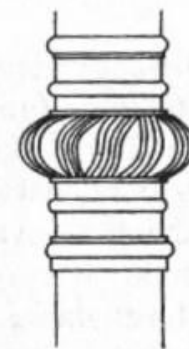
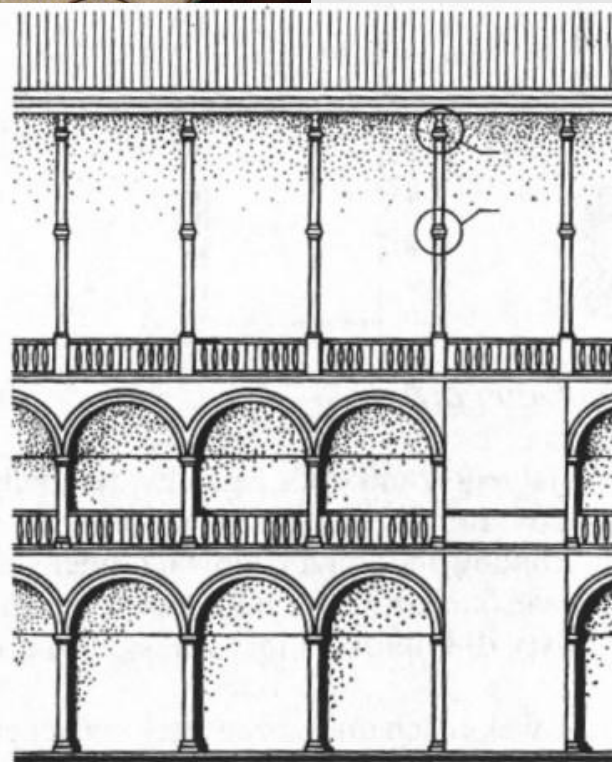
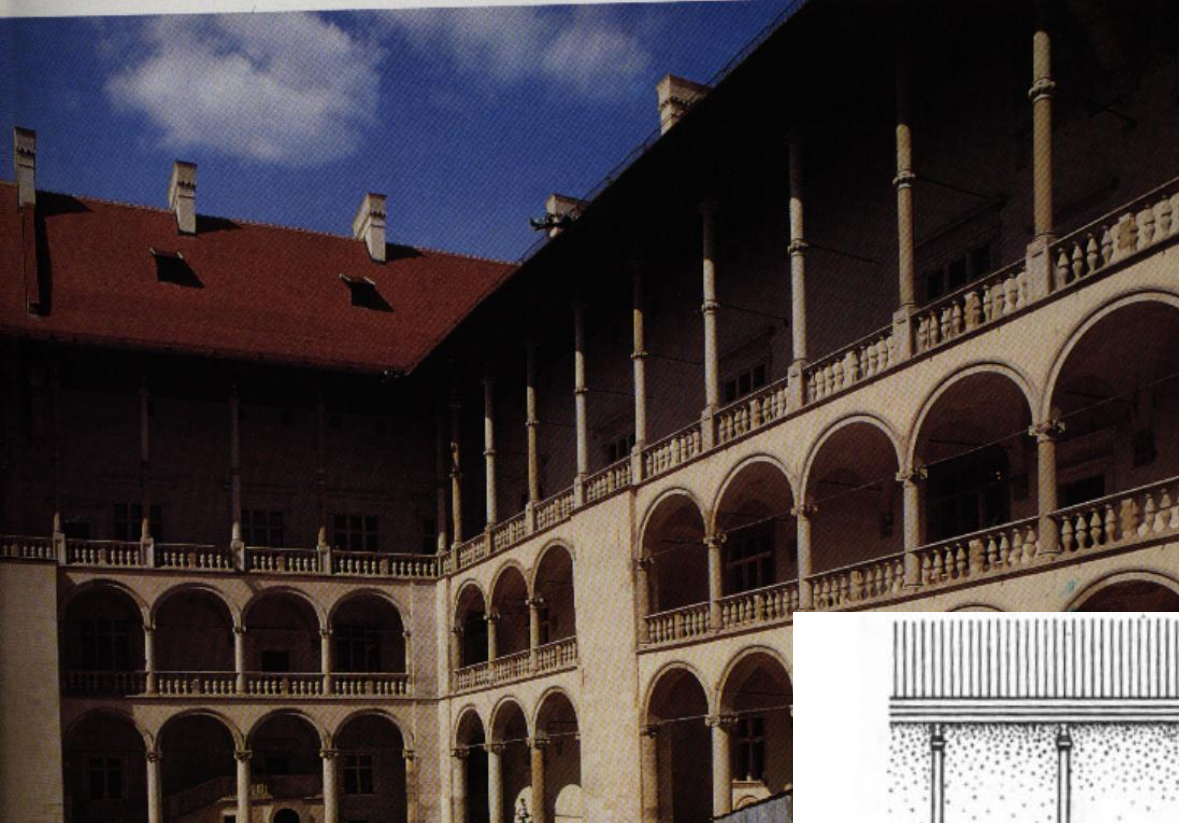
✧ BARTŁOMIEJ BERRECCI I BENEDYKT

Z SANDOMIERZA – 1516-1536

Fragment dziedzińca wawelskiego: krużganki renesansowe, głowice kolumn

Sala turniejowa
Malowane krańce – Hans Durer

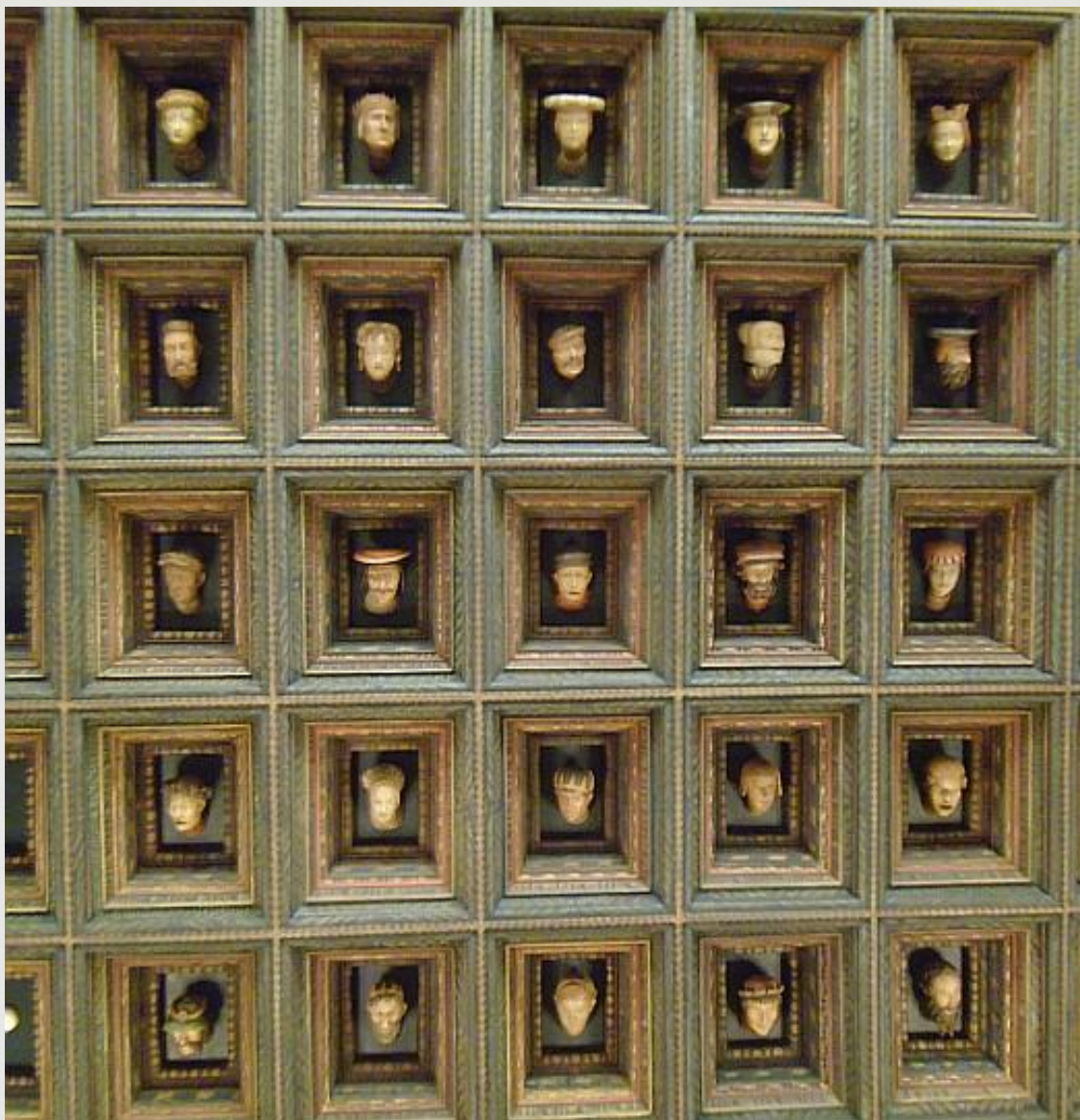

Sala Senatoria

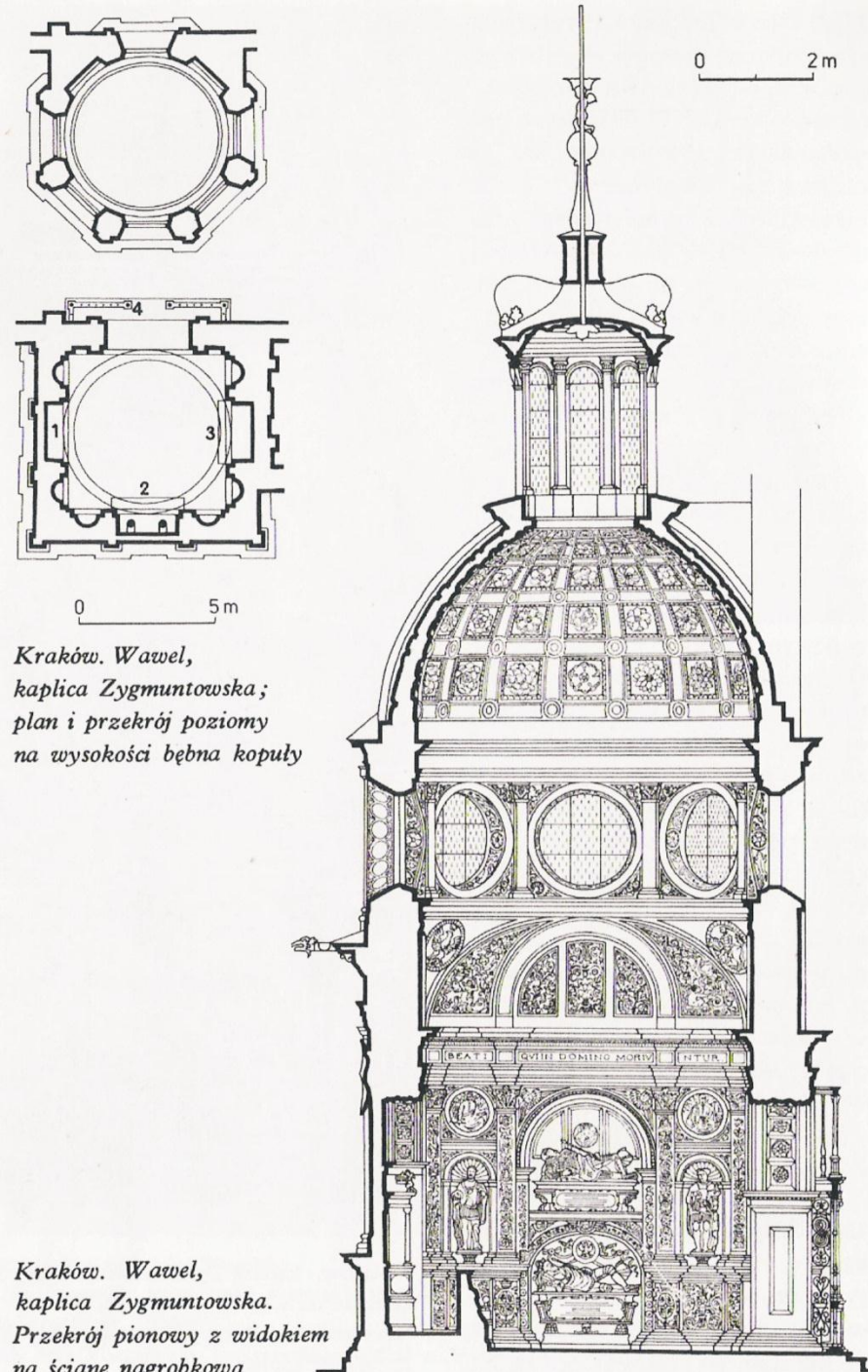
Sala Poselska

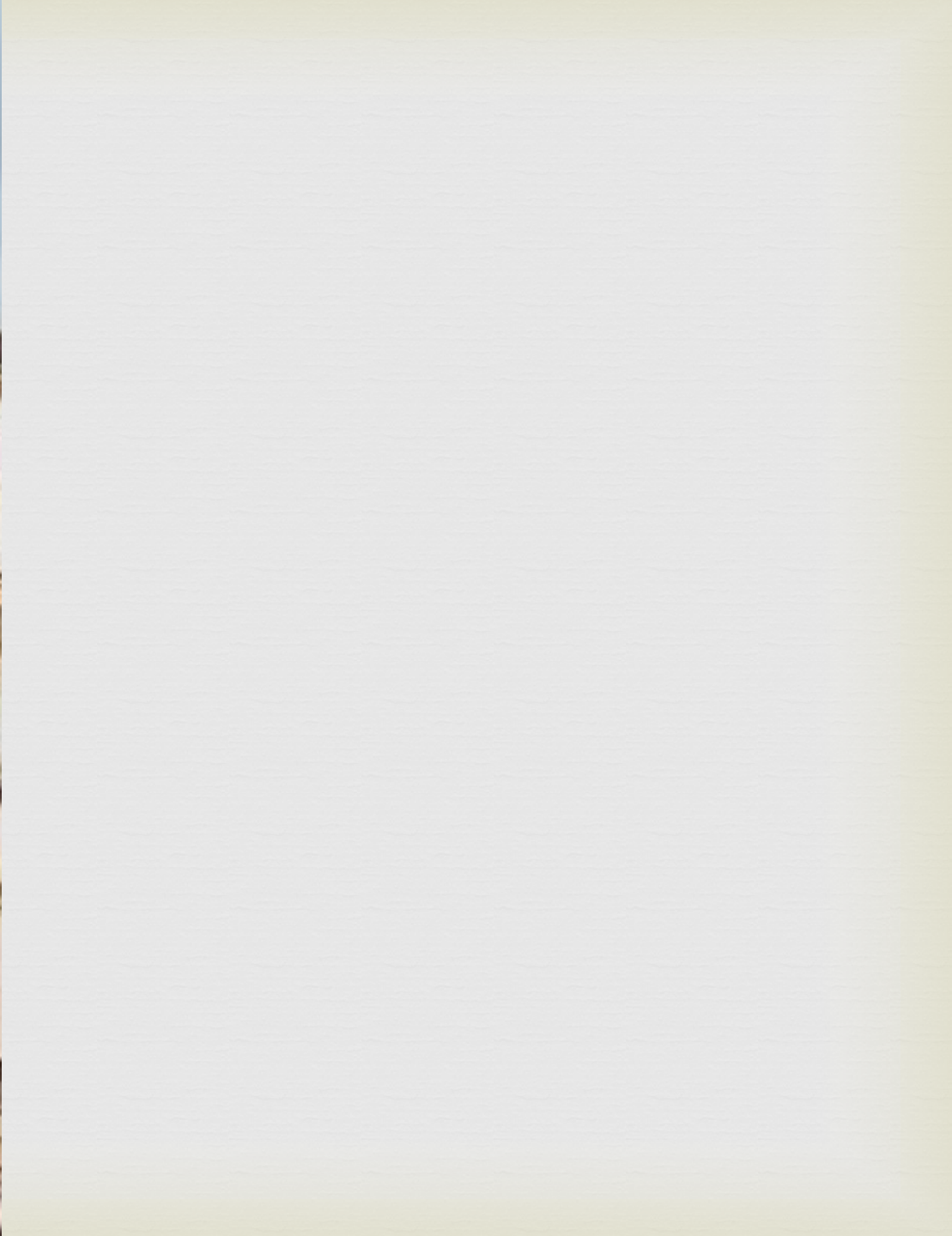

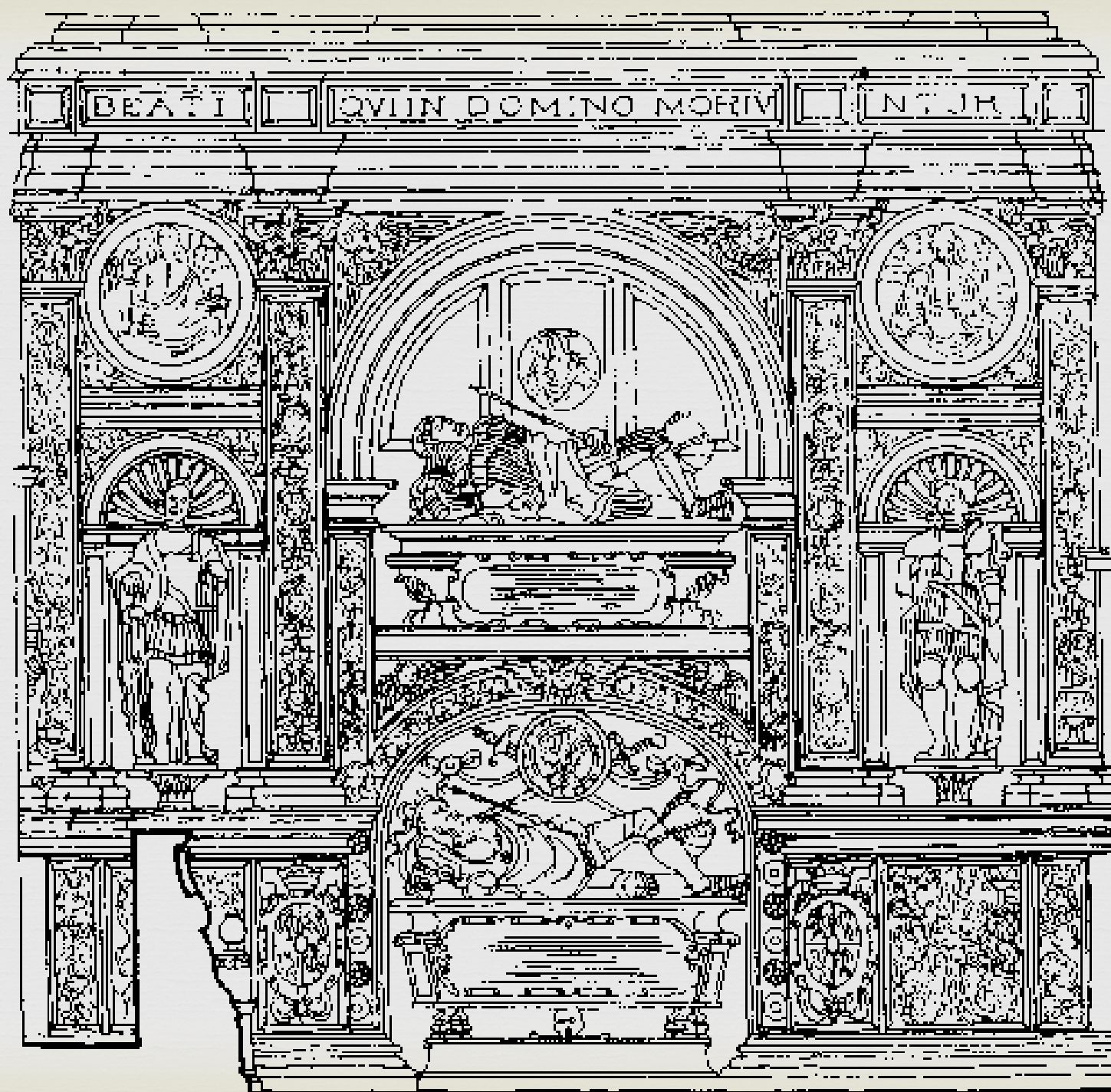
Głowy z Sali Poselskiej, Sebastian Tauerbach z Wrocławia

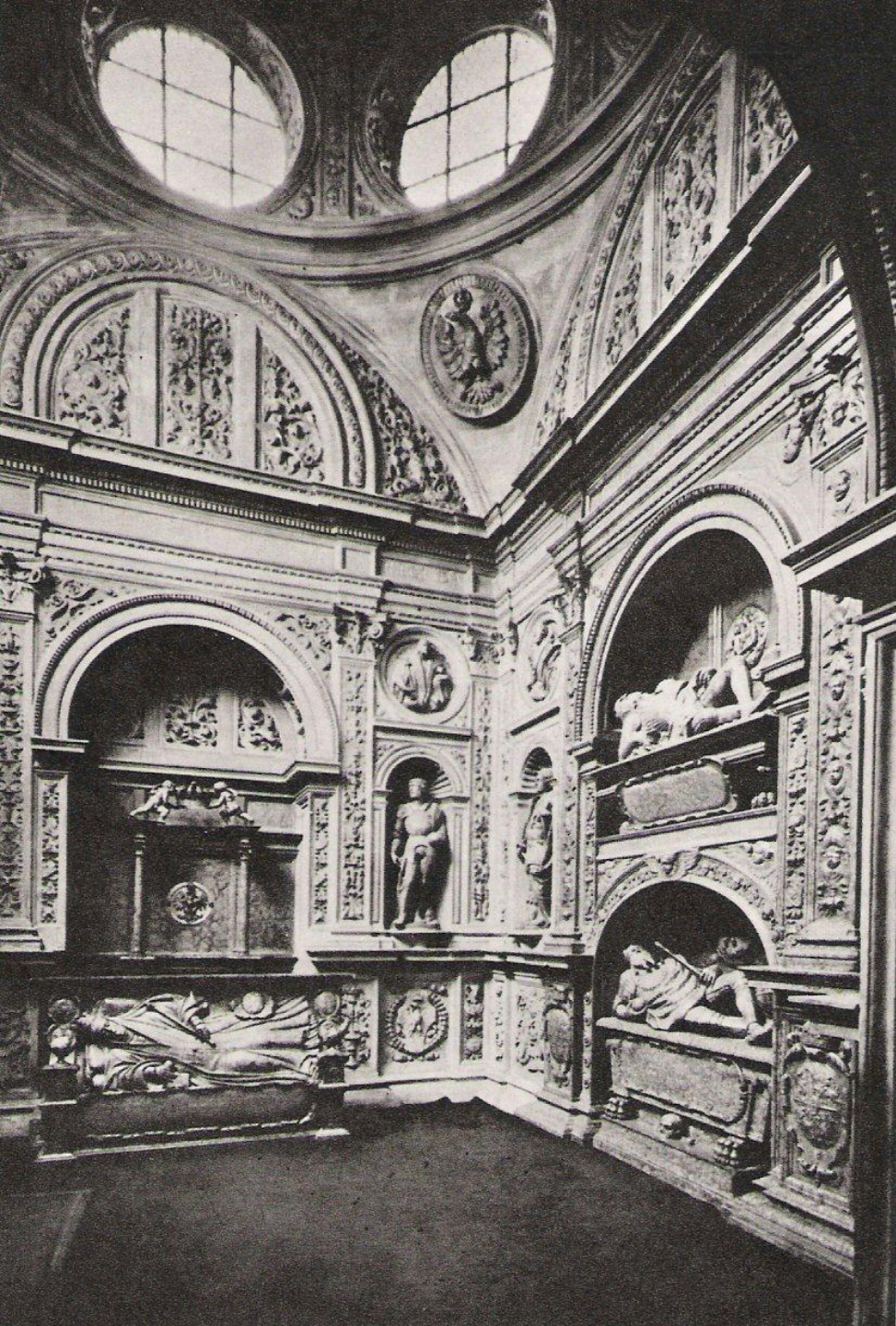

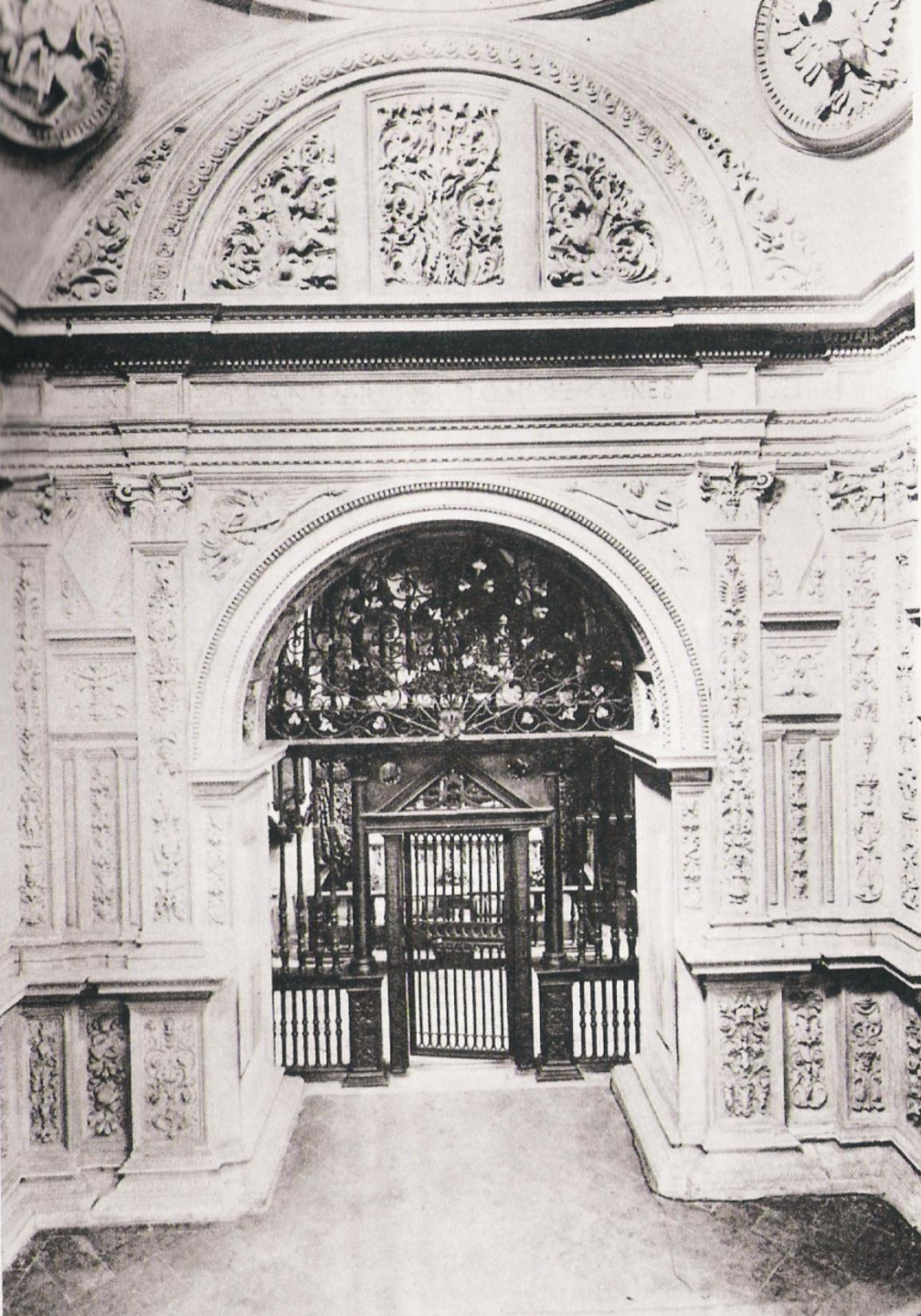
KAPLICA ZYGMUNTOWSKA, BARTŁOMIEJ BARRECCI 1518-1533

ZAMEK W NIEPOŁOMICACH

ZAMEK W PIESKOWEJ SKALE

II OKRES

ZAMEK W BRZEGU, JAKUB I FRANCISZEK PARR

Gotycki zamek został w latach 1544-60 całkowicie przebudowany dla przedstawicieli brzeskiej linii Piastów śląskich, księcia legnicko-brzeskiego Fryderyka II i jego syna Jerzego II, w stylu renesansowym przez warsztat Parrów.

Choć z pierwotnego krużgankowego założenia nie zachowało się do dzisiaj wiele, to o wspaniałości budowli może świadczyć dobrze zachowany budynek bramny z bogatą dekoracją rzeźbiarską. Jej projektantem, podobnie jak całego zamku, był prawdopodobnie Franciszek Parr. Dekorację fasady stanowią elementy architektoniczne - pilastry, gzymsy, obramienia okien oraz rzeźbione motywy roślinne, arabeskowe i groteskowe, a przede wszystkim rzeźba figuralna o bogatym programie ikonograficznym. Jest ona wyrazem indywidualizmu i apoteozy Jerzego II i rodu, z którego pochodził.

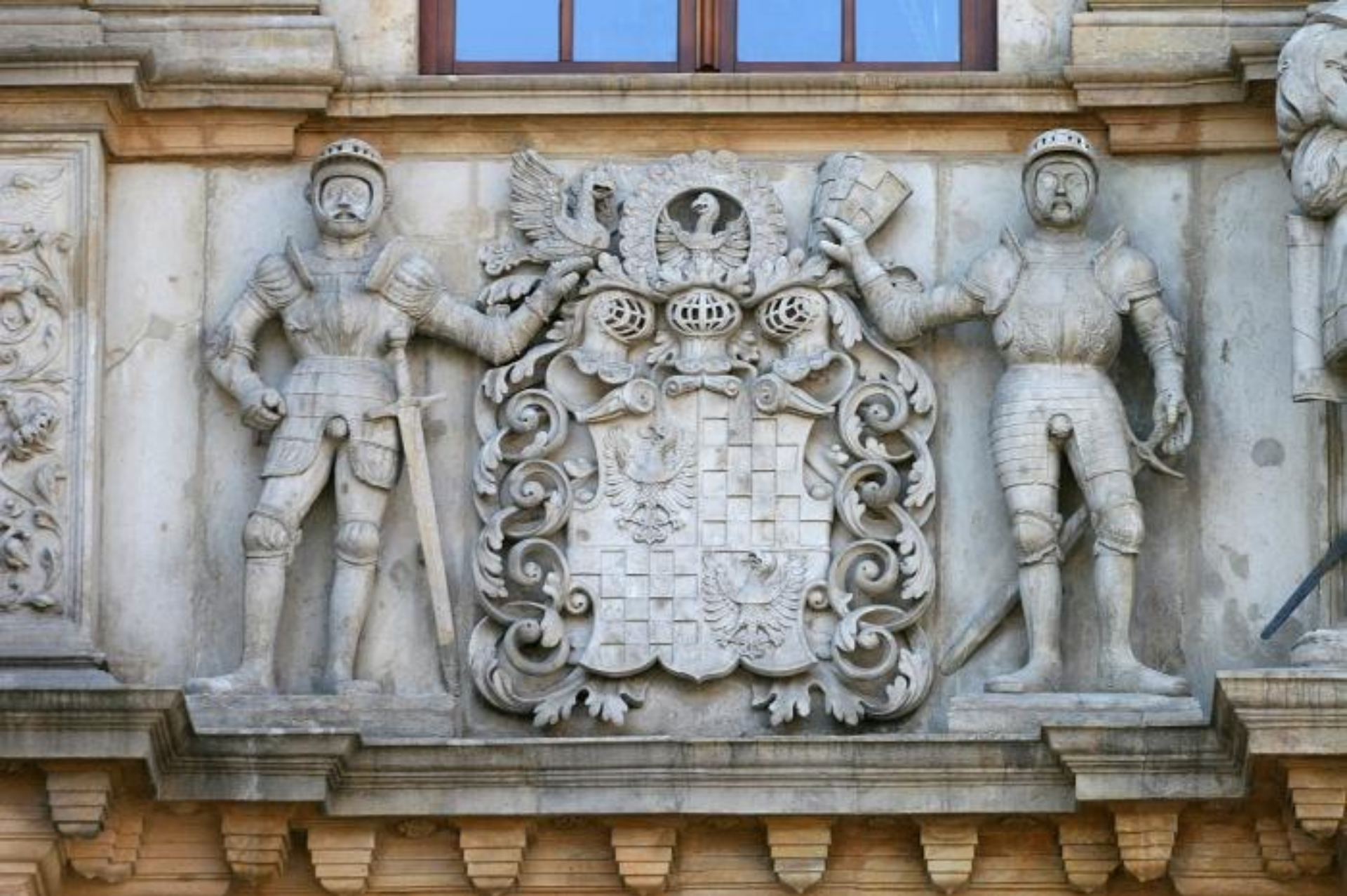
We fryzie nad parterem pośród tarcz herbowych podtrzymywanych przez giermków znajdują się naturalnej wielkości posągi Jerzego II i jego żony; nad pierwszym piętnem w dwóch pasach wyrzeźbiono popiersia Piastów: u góry - władców Polski, u dołu - książąt śląskich. Na wieńczącej budynek balustradzie umieszczony został wielki kartusz z orłem Jagiellonów, herbami dziesięciu ziem polskich i węzem Sforzów.

PIASTOWIE: władcy Śląska, władcy Polski

JERZY II i JEGO ŻONA ZOFIA

SUKIENNICE, 1555, JAN MARIA PADOVANO – LOGGIE

MASZKARON – motyw dekoracyjny
w formie stylizowanej głowy
ludzkiej na pół zwierzęcej
o zdeformowanych groteskowo
rysach

SANTI GUCCI-
MASZKARONY

LOGGIA- pomieszczenie otwarte
na zewnątrz arkadami, przesklepione
służące jako miejsce widokowe

RATUSZ W POZNANIU,
1550-1560
GIOVANNI BATTISTA
QUADRO

Przebudowany w latach 1550-60 przez Jana Chrzcziciela Quadro z gotyckiego na renesansowy ratusz jest jednym z najpiękniejszych tego rodzaju gmachów w Polsce i Europie Środkowej.

Główną elewację zdobi trójkondygnacyjna loggia. Loggia posiada półkolumny w stylu doryckim, każda kondygnacja jest rozwiązana odmiennie, a najwyższe piętro ma zdwojony rytm arkad w stosunku do niższych. Attyka z grzebieniem w kształcie palmet, wzbogacona jest trzema wieżyczkami, które są motywem przejściowym między fasadą a wysoką, wieńczącą ratusz wieżą.

W układzie schodów i detalach architektonicznych Quadro korzystał ze wzorów zaczerpniętych z traktatów Sebastiana Serlia, włoskiego teoretyka architektury. Reprezentacyjna sala (Sala Odrodzenia), zajmująca całe I piętro, nakryta jest kasetonowym sklepieniem kolebkowym z lunetami, opartym na dwu słupach. Jej dekoracja z przedstawieniami heraldycznymi (herby Polski i Litwy, Sforzów, Habsburgów i miasta Poznania), symbolicznymi (mitologiczni bohaterowie Kurcjusz i Herkules oraz biblijni Samson i Dawid) i astronomicznymi (Słońce, Księżyc, Jowisz, Saturn, Mars, Wenus i Merkury) odpowiadała dumie i aspiracjom bogatego, patriotycznego mieszczaństwa poznańskiego.

RATUSZ W BRZEGU

RATUSZ W SANDOMIERZU

III OKRES

ZAMEK W BARANOWIE SANDOMIERSKIM, 1591-1603, SANTI GUCCI

ZAMEK W KRASICZYNIE, GELAZZO APPIANI

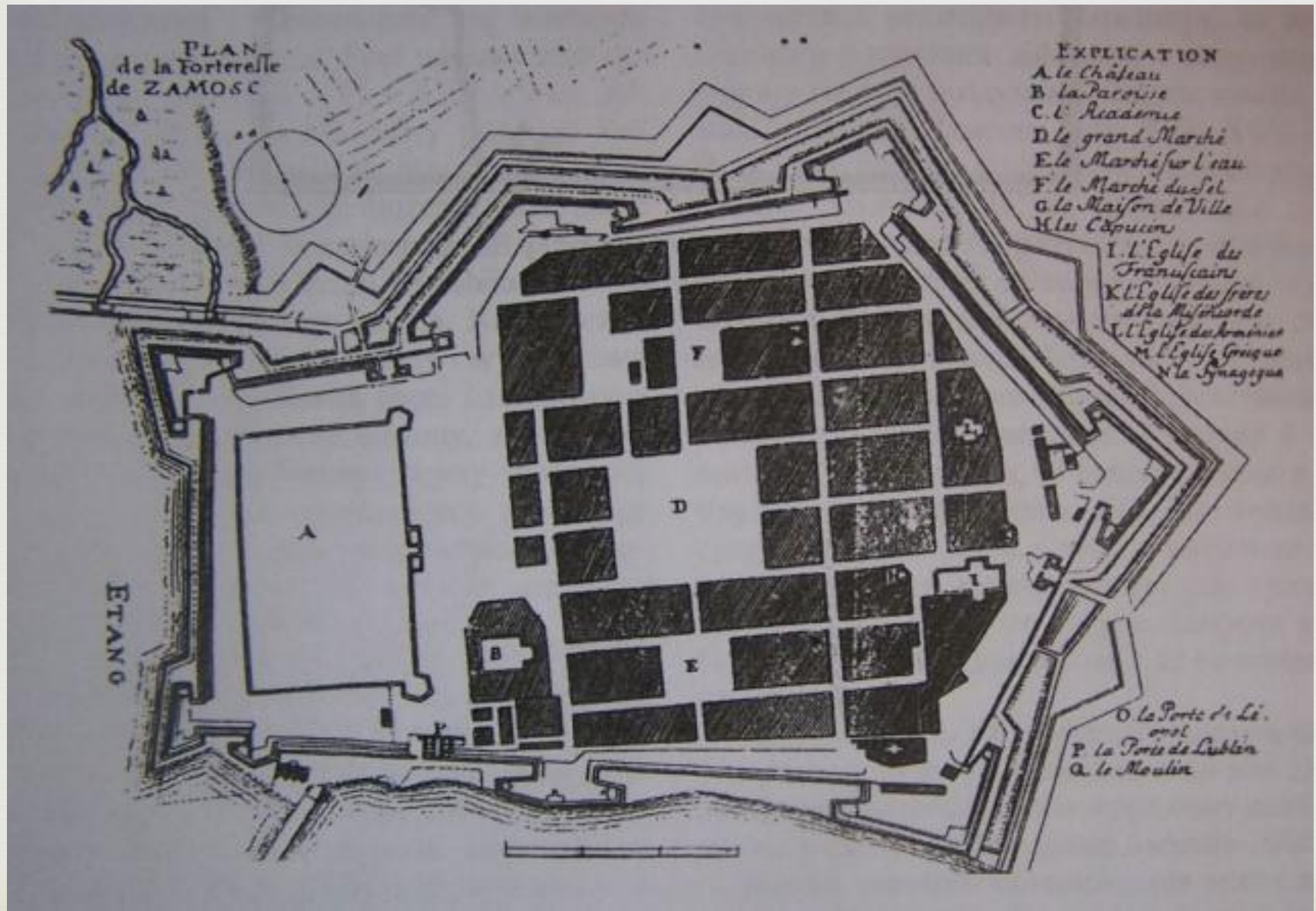

ZAMOŚĆ, 1581-1583, BERNARDO MORANDO

URBANISTYKA – Nauka zajmująca się zasadami budowy i zabudowy miast. Umiejętność budowy miast i kierowania ich rozwojem znana od starożytności

TYP LUBELSKI

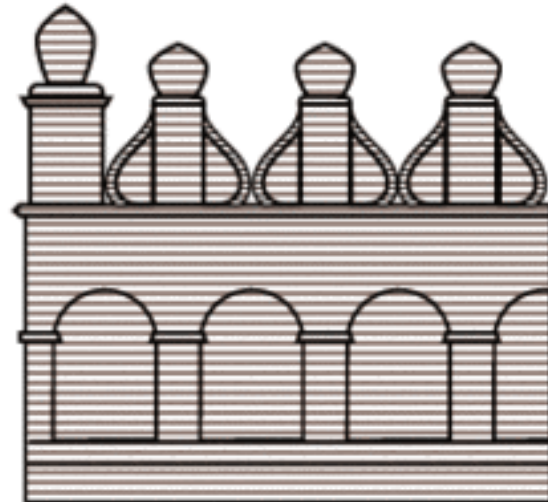
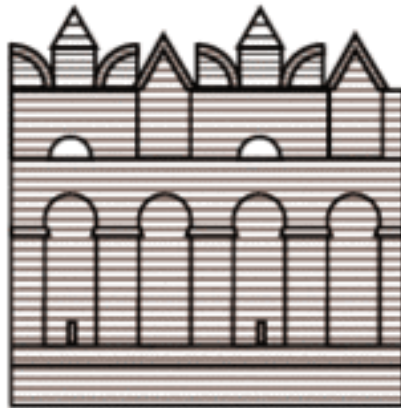
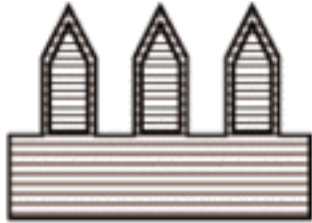
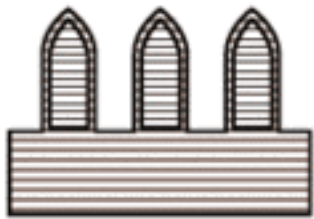
Kościół postawiony w konwencji renesansu lubelskiego wyróżniają się prostym planem, węższym od nawy, a zakończonym półkolistym prezbiterium. Element charakterystyczny to lekkość i wysmukłość bryły, jak też precyzja w wykończeniu detali, szczególnie listwowych dekoracji sztukatorskich powstających w zaprawie murarskiej z domieszką środków mocno wiążących. Nacisk kładziono również na charakterystyczne sterczynowe szczyty, wyszczególnione piękne gzymsy i pilastry oraz kolebkowe sklepienia przyozdobione w elementy stiukowe. Warto też wspomnieć, iż to te budowle były pozbawione wież.

KAMIENICA BRACI PRZYBYŁÓW KAZIMIERZ DOLNY NAD WISŁĄ

ATTYKA-ścianka,
balustrada
lub rząd sterczyn
wieńczących elewację
budowli, znajdująca się
ponad gzymsem
wieńczącym

ATTYKA

KAMIENICA CELEJOWSKA – KAZIMIERZ DOLNY NAD
WISŁĄ

CZARNA KAMIENICA,
LWÓW

LWIA KAMIENICA, GDAŃSK

ZŁOTA KAMIENICA, GDAŃSK

ARSENAŁ, GDAŃSK, 1602-1605, ANTONI VAN OBBERGEN

ZABYTKI REGIONU

DOM WAGI W NYSIE

ZAMEK W OLESNICY

DELS

Schlosshof

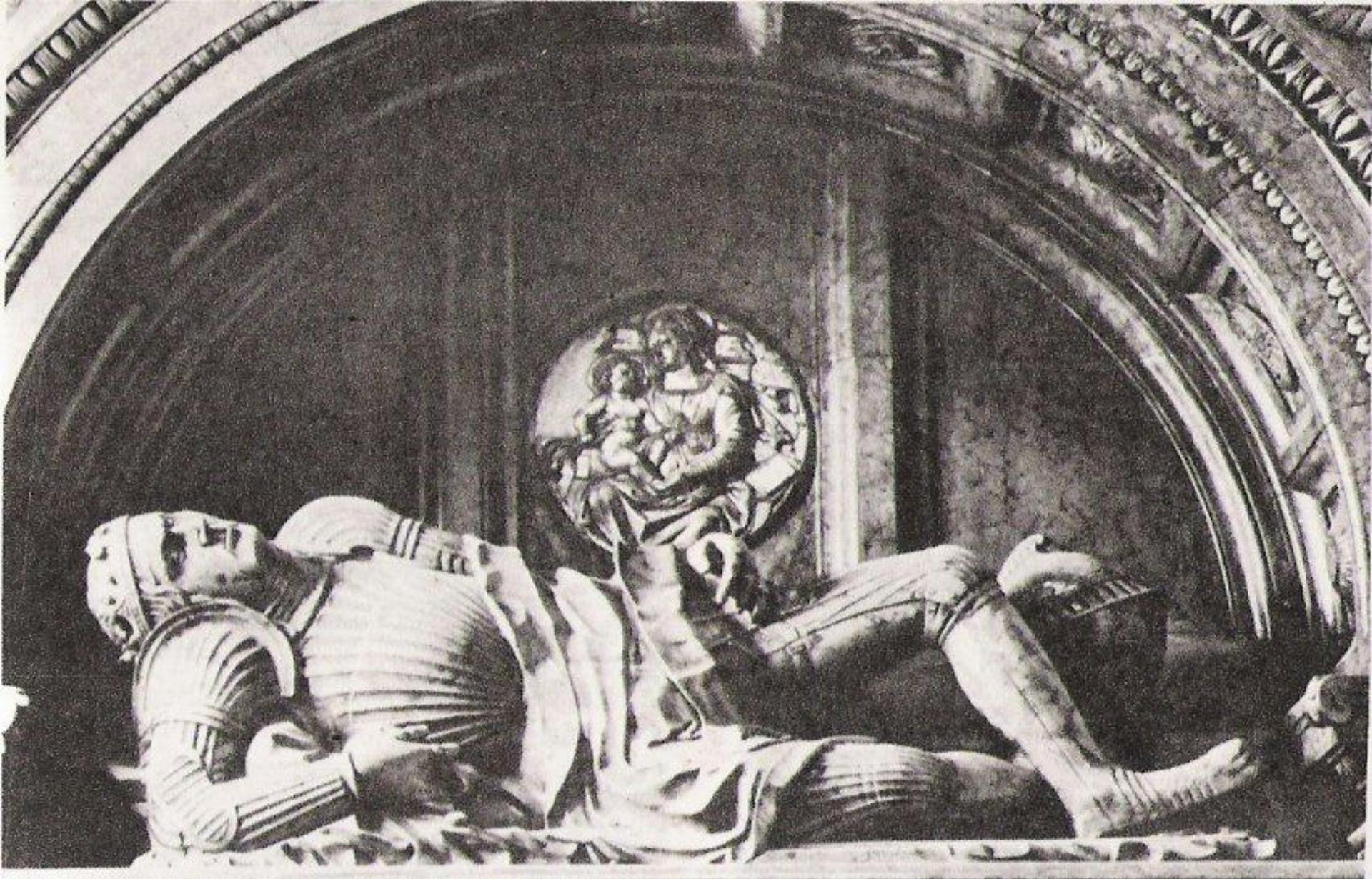

RZEŹBA

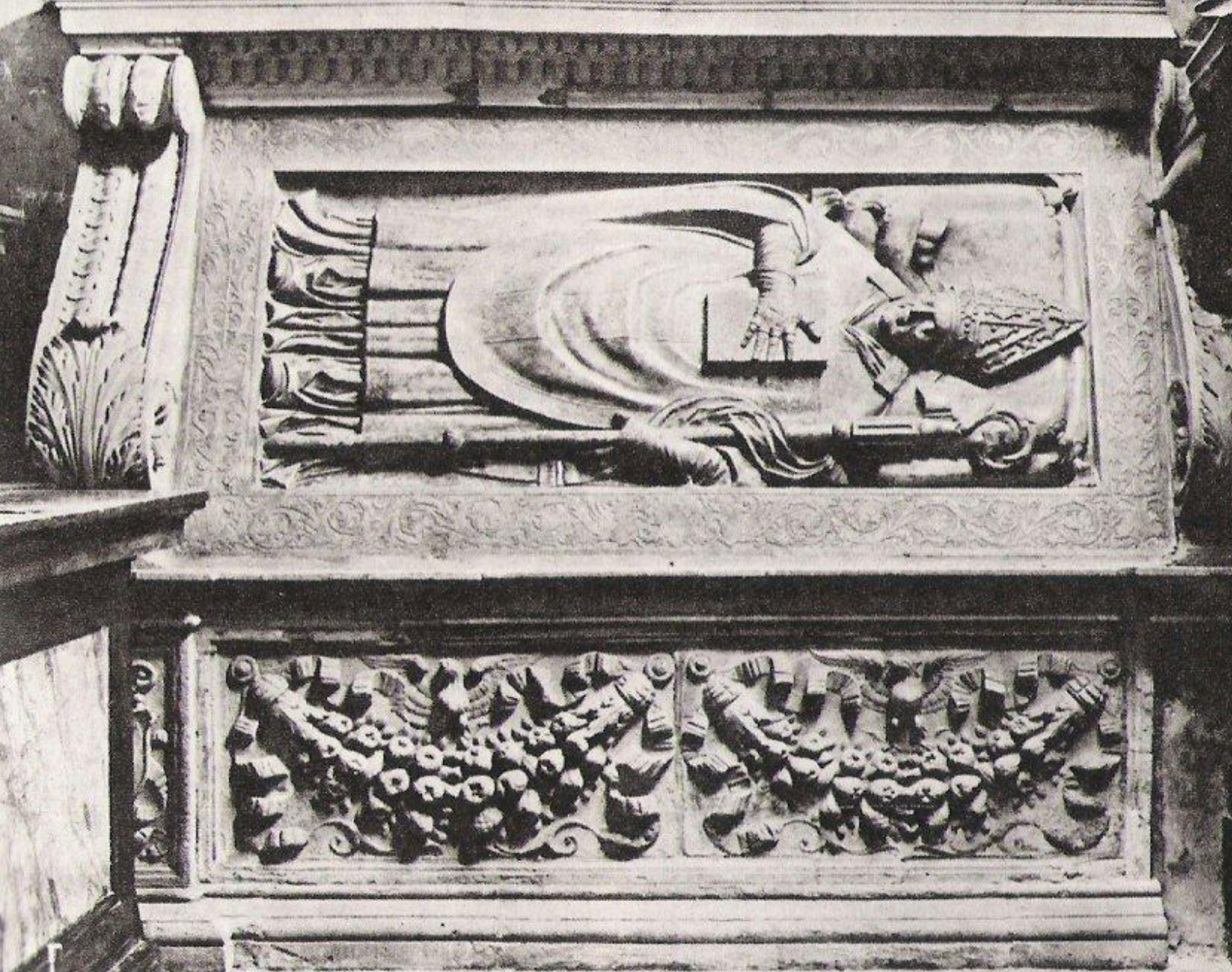
NISZA PRZY NAGROBKU
JANA OLBRACHTA,
FRANCISZEK FLORENTCZYK

NAGROBEK ZYGMUNTA STAREGO – BARTŁOMIEJ BERRECCI

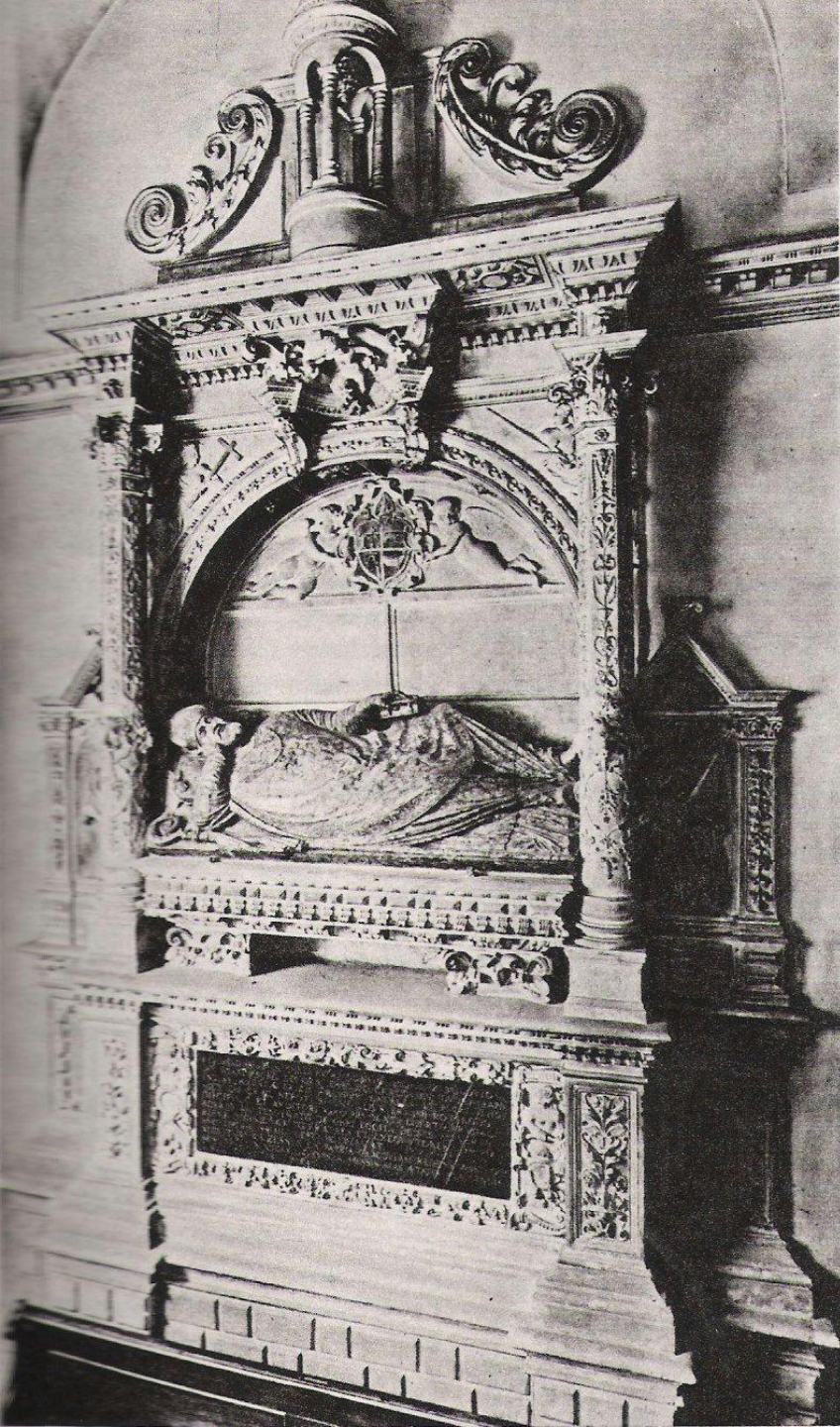
NAGROBEK BISKUPA PIOTRA TOMICKIEGO,
BARTŁOMIEJ BERRECCI

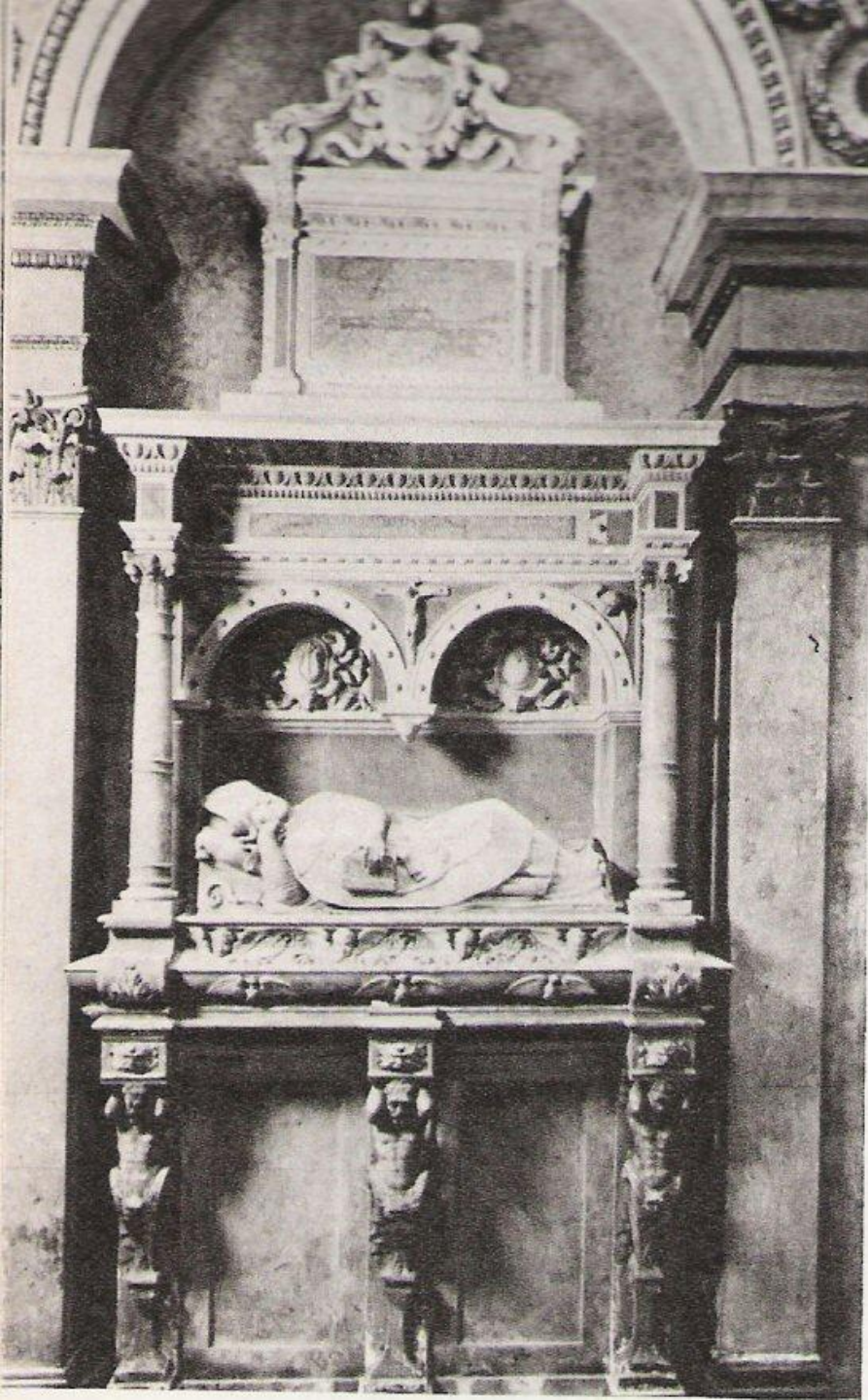
NAGROBEK BISKUPA PIOTRA KONARSKIEGO-BARTŁOMIEJ BERRECCI

NAGROBEK BARBARY Z TĘCZYNA TARNOWSKIEJ, TARNÓW

NAGROBEK BISKUPA ANDRZEJA
ZEBRZYDOWSKIEGO,
JAN MICHAŁOWICZ Z URZĘDOWA

NAGROBEK FILIPA
PADNIEWSZKIEGO, JAN
MICHAŁOWICZ Z URZĘDOWA

NAGROBEK URSZULI
LEŻEŃSKIEJ, BRZEZINY,
JAN MICHAŁOWICZ
Z URZĘDOWA

NAGROBEK ZYGMUNTA AUGUSTA, SANTI GUCCI

NAGROBEK ANNY JAGIELLONKI, SANTI GUCCI

NAGROBEK STEFANA
BATOREGO, SANTI GUCCI

7. Kraków,
katedra, nagrobek
Stefana Batorego,
Santi Gucci

8. Janowiec,
kościół parafialny,
nagrobek Andrzeja
i Barbary Firlejów,
Santi Gucci

MALARSTWO

ARRASY

W Zamku Królewskim na Wawelu znajduje się jedna z najcenniejszych na świecie kolekcja tkanin ozdobnych nazywana potocznie arrasami od francuskiego miasta Arras.

Kolekcja wawelska obu Zygmuntów z dynastii królewskiej Jagiellonów liczyła 356 sztuk, z czego do dnia dzisiejszego zachowało się ich 136. Arrasy wawelskie to dzieła wybitnych artystów, pochodzenia flandryjskiego, wykonane w Brukseli, w wełnie

i jedwabiu, przy użyciu srebrnej i złotej nitki.

W czasie II wojny światowej arrasy zostały wywiezione przed hitlerowcami do Kanady, skąd wróciły do Krakowa, na swoje miejsce na Wawel, w roku 1960.

BORDIURA

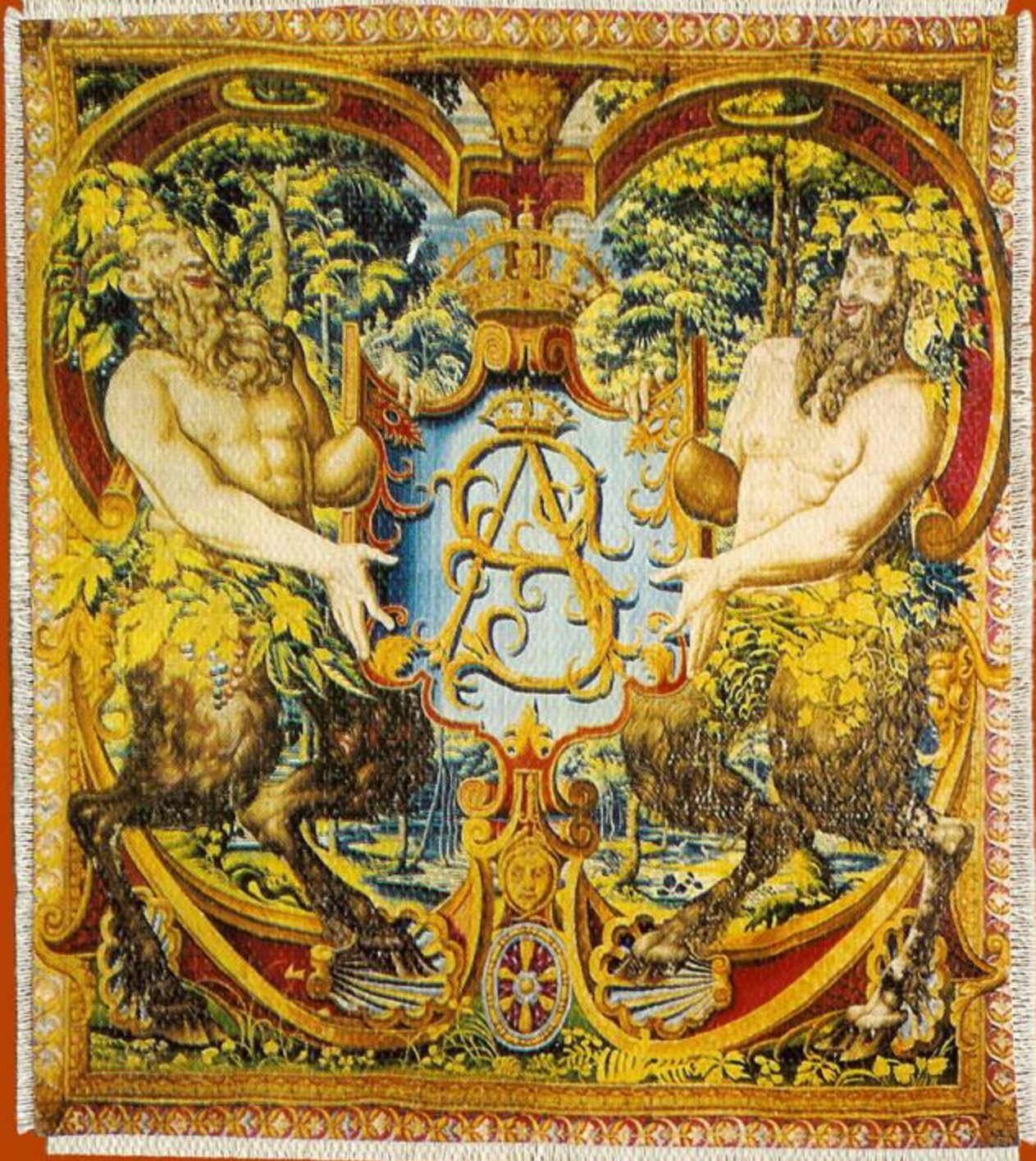
Noe z żoną,
fragment arrasu "Wejście zwierząt do arki"

Upicie się Noego
(fragment arrasu)

NOE ABYTAI CV DEO CUI DEVS PVTVRY APERTV
DIEVVIV ARCAMOY SERVATRICEM FACERE IVBET GEN. VI

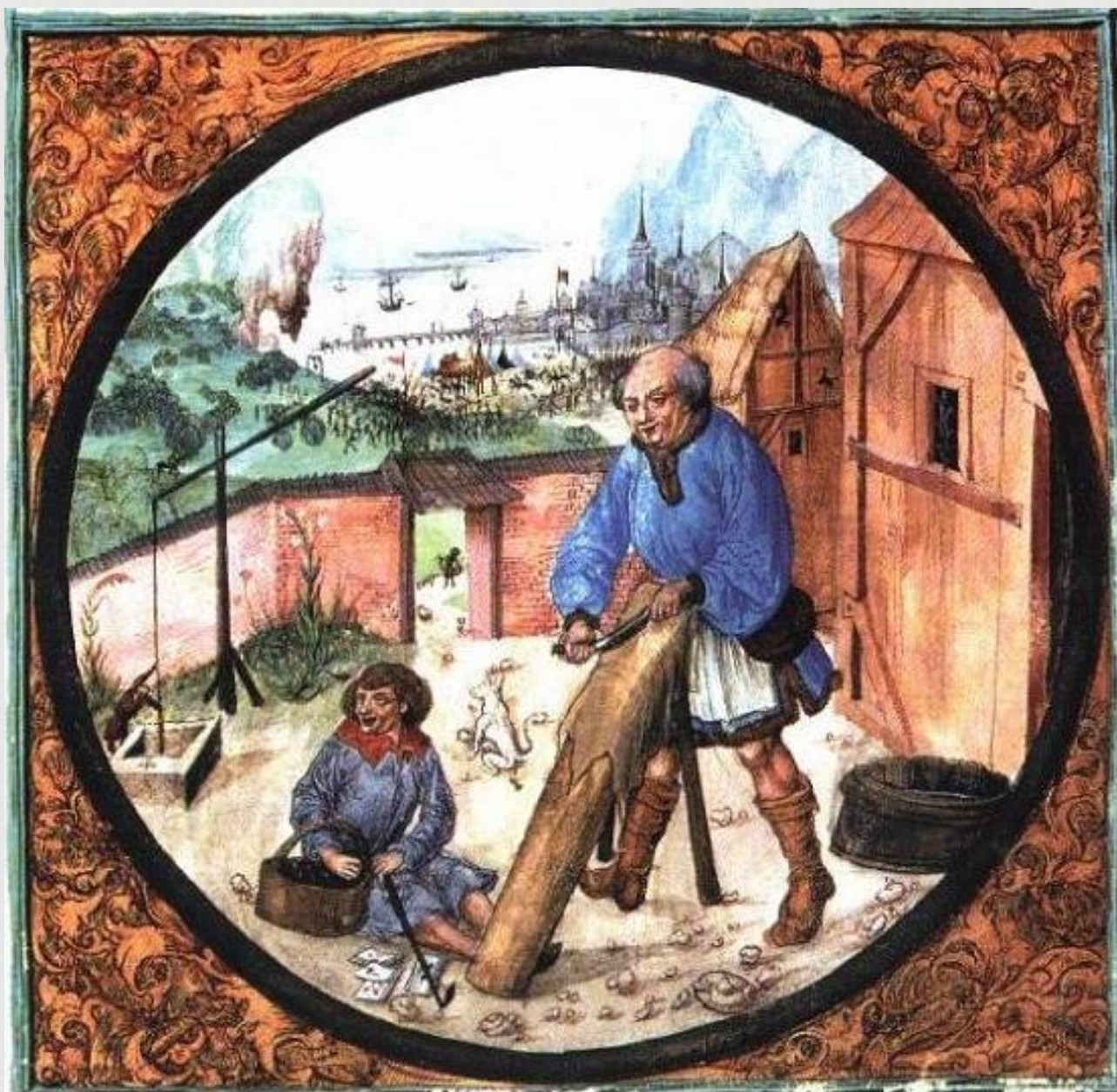
KODEKS BALTAZARA BEHEMA

U LUDWISARZA

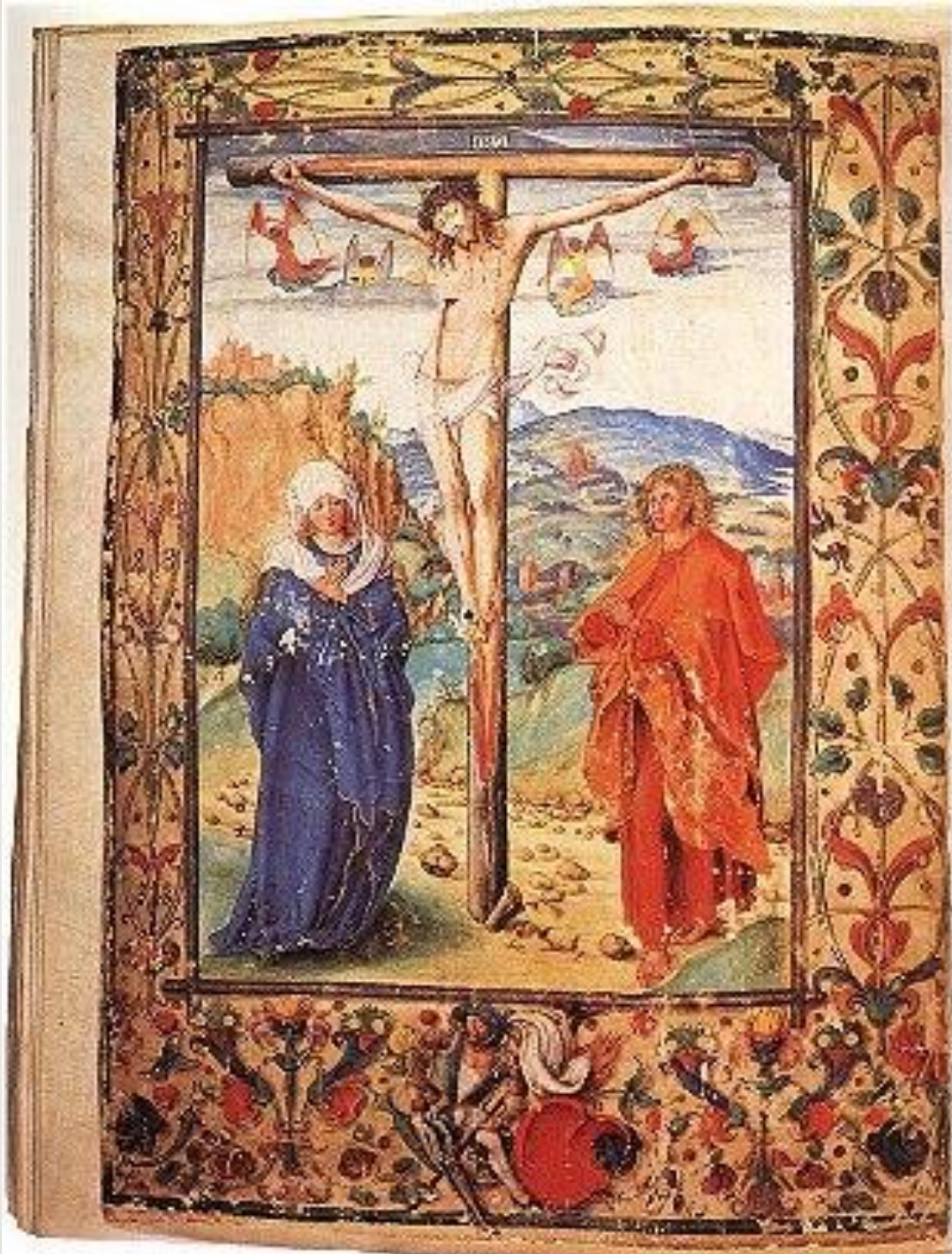
Der der frauen arbes dynen das sich arme wittwen
 deste das in irer narunge mögen arbes halften

Vnd so ein junger
 der wandern n

ausleinet so zal
 vor en ander lane

Stanisław Samostrzelnik

Pochodził z rodziny rzemieślników, zawodu uczył się prawdopodobnie w warsztacie cechowym i w klasztorze oo. Cystersów w Mogile, do którego wstąpił najpóźniej w 1506 roku.

Dzięki opiece kanslerza wielkiego koronnego Krzysztofa Szydłowieckiego mógł poza klasztorem być przez 20 lat kapelanem i nadwornym malarzem swojego protektora. W czasie pobytu z K. Szydłowieckim na Węgrzech poznał malarstwo włoskie. Pracował też dla dworu królewskiego i biskupa krakowskiego Piotra Tomickiego. W 1534 roku wrócił do klasztoru.

PORTRET BISKUPA PIOTRA
TOMICKIEGO, tempera na drewnie

Reuerendissimo in chro patri dño
 Iacobo de Hyemo diuina prouidentia sancte benedicti eccle
 Archiepiscopo, et primati, romano meo gratiosissimo. Joanes
 Longus Canonicus Gracemien, eiusdem hie potestatis seruis
 instilis, et arator. Nec sapientie clariscente, et per gra
 tiam remuneratoris, et pontificis abierit, ad contemplandum
 speculum in ex laudibus et unitatis superatis exuonem nos af
 fringentibus peruenire altam et precipuam laudem, **Q**uoniam in
 christo pater, et domine gratiosissime, **O**re et his animam
 hyistorio gratiorum, et hincorum fortis est. **A**nima Pompeio
 secundus Romanorum, et qui inuicem de Romano successit.
Rex, qui ante exadon ab rebe, ego prebideatur que apud
 liberos in onco de egi manasse hieie prephete uerborum
 gnabo, qui in bellam regiam confidens, nichil soli autigis
 prouidentum duxit, qd qd Romanis plures cultus sacrorum
 templis et sacrificia pluresq, pontifices et flamenciores et
 uenerat et dotali mercede attributa uideret, gentili errore
 et familiaria deuone, que et deoates populo pphie uis abe
 ritur, et ceremonias scti sacrorum, et leges, qbus rudes Roma
 nos ciuilibiter uiuere cogeret, uisq, ante, et uideatur qd hie
 quo hie mercedem, et ut ueris hieam penam eternam a
 falsis munibus quos ueris deo exhibetur qd cultu hie
 que scti deo debetur ueritas, peripisse, quos scti post
 mercedem offende, non tam propicio qd ueris. **R**espicienti
 uis ueris Romanorum impetator, et pphie inter impetator.

PORTRET BARBARY
Z SZYDŁOWSKICH
TARNOWSKIEJ

CHRYSTYS
FRASOBLIWY

UKRZYŻOWANIE Z KLASZTORU
CYSTERSÓW W MOGILE

BITWA POD ORSZĄ

Marcin Kober

Był malarzem cechowym, odbył po Niemczech wędrówkę
czeladniczą.

W 1583 przybył do Polski z Magdeburga i został malarzem
nadwornym Stefana Batorego. Po śmierci króla wrócił do
Wrocławia, skąd wyjechał na dwór Rudolfa II do Pragi.

Cesarz uwolnił go od ustaw cechowych.

W 1590 był ponownie w Polsce i pracował w Krakowie i
Warszawie jako malarz Zygmunta III Wazy. Jeździł do Grazu
malować portrety na dworze arcyksięcia Ferdynanda.

Kober był pierwszym malarzem działającym na ziemiach
Rzeczypospolitej, wyspecjalizowanym w sztuce portretu tzw.
oficjalnego i jest przez to uważany za prekursora owego gatunku
w Polsce.

PORTRET ANNY
JAGIELLONKI

PORTRET STEFANA BATOREGO

ALEGORIA HANDLU
GDAŃSKIEGO, ANTONI
VAN DER BLOCKE